

Ambientalització curricular: matemàtiques i tècniques quantitatives

---

Josep Mª Vegara
Director de l'IEMB

DT 2/2000

DOCUMENTS DE TREBALL és una publicació de l'Institut d'Estudis Metropolitans de Barcelona.

La reproducció total o parcial d'aquest article per qualsevol procediment, compresa la reprografia, és prohibida sense l'autorització de l'autor.

Les opinions expressades en DOCUMENTS DE TREBALL són d'exclusiva responsabilitat dels seus autors.

Ambientalització curricular: matemàtiques i tècniques quantitatives¹

L'objectiu de l'ambientalització curricular consisteix en introduir temes mediambientals en el temari i el contingut de les assignatures, amb la finalitat de difondre'ls de forma relacionada amb el contingut de les assignatures.

Contingut

Tema 1. Avaluació dels inputs totals

Tema 2. La petjada ecològica

Annex

Referències bibliogràfiques

---

¹ Universitat de Girona. Novembre del 2000

TEMA 1. AVALUACIÓ DELS INPUTS TOTALS

Introducció

Considerar les quantitats següents, en termes físics:

X_j ($j=1,2$) producció total de j ;
 X_{ij} ($i=1,2; j=1,2$) la quantitat de i necessària com input per produir X_j ;
 D_i ($i=1,2$) la demanda final de i .

El balanç físic de cada producte és:
$$\left. \begin{aligned} X_1 - (X_{11} + X_{12}) &= D_1 \\ X_2 - (X_{21} + X_{22}) &= D_2 \end{aligned} \right\}$$

O sigui:
$$\left. \begin{aligned} X_1 - \left(\frac{X_{11}}{X_1} X_1 + \frac{X_{12}}{X_2} X_2 \right) &= D_1 \\ X_2 - \left(\frac{X_{21}}{X_1} X_1 + \frac{X_{22}}{X_2} X_2 \right) &= D_2 \end{aligned} \right\}$$

Equació que si (X_{ij}/X_j) es considera constant - i es designa per a_{ij} , es pot escriure:

$$\left. \begin{aligned} X_1 - (a_{11}X_1 + a_{12}X_2) &= D_1 \\ X_2 - (a_{21}X_1 + a_{22}X_2) &= D_2 \end{aligned} \right\}$$

Aquesta és l'expressió més senzilla del model input/output. La hipòtesi formulada és equivalent a: $X_{ij}=a_{ij}X_j$, és a dir, a afirmar que la quantitat de i necessària per produir X_j és proporcional.

En notació matricial: $X - A X = D$

Introduïm seguidament el treball.

Segui:

L_j , $j = (1, 2)$, la quantitat de treball necessària, a més dels inputs materials, a_{ij} , per produir X_j .

L_t és la quantitat total de treball necessària per produir (X_1, X_2)

És a dir, si L és el vector: $L' = (L_1, L_2)$

resulta $L_t = L' X$

Inputs directes, indirectes

Ens proposem calcular la producció total necessària per satisfer una demanda final unitària, d'un producte concret. Sigui X_k el vector de les produccions totals necessàries per obtenir una unitat neta de demanda final.

Per definició

$$x^1 - Ax^1 = \begin{Bmatrix} 1 \\ 0 \\ \cdot \\ \cdot \\ 0 \end{Bmatrix}; x^2 - Ax^2 = \begin{Bmatrix} 0 \\ 1 \\ \cdot \\ \cdot \\ 0 \end{Bmatrix}; \dots; x^n - Ax^n = \begin{Bmatrix} 0 \\ 0 \\ \cdot \\ \cdot \\ 1 \end{Bmatrix};$$

I agrupant:

$$\{x^1, x^2, \dots, x^n\} - A\{x^1, x^2, \dots, x^n\} = \begin{bmatrix} 1 & & & & & 0 \\ & 1 & & & & \\ & & \cdot & & & \\ & & & \cdot & & \\ & & & & \cdot & \\ & & & & & \cdot \\ 0 & & & & & & 1 \end{bmatrix}$$

i utilitzant la notació:

$$\{x^1, x^2, \dots, x^n\} = X$$
$$X - AX = I$$

És a dir: $X = (I - A)^{-1}$

La matriu $(I - A)^{-1}$ es denomina matriu de Leontieff i les seves columnes expressen la producció total necessària per obtenir una unitat del producte corresponent a la columna.

La matriu de Leontieff té el següent desenvolupament en sèrie:

$$X = (I - A)^{-1} = I + A + A^2 + \dots + A^k + \dots = I + A + M$$

és a dir:

I és la unitat de producció neta

A són els inputs directes

M són els inputs indirectes

Estructura de la economia, pol·lució i activitats anticontaminants

Consideri's un model input/output, expressió d'una economia reduïda a dos sectors:

$$X_1 - (0,25X_1 + 0,40X_2) = D_1$$

$$X_2 - (0,14X_1 + 0,12X_2) = D_2$$

Sigui el vector $L = (L_1 \ L_2)$ les necessitats unitàries de treball.

O, en termes matricials comuns: $X - AX = D$.

$$L_t = L'X$$

Agreguem l'expressió d'una activitat que genera pol·lució (identificada per mitjà del subíndex 3): una unitat de 1 genera =0,5 unitats de 3 i una de 2 produeix 0,2. Així doncs, la producció de pol·lució pren l'expressió:

$$X_3 = 0,5X_1 + 0,2X_2$$

Expressem que el sistema es compensa amb una activitat antipol·lució que consumeix 0,2 unitats per unitat de 3. El nou model pren la forma:

$$X_1 - (0,25X_1 + 0,40X_2) = D_1$$

$$X_2 - (0,14X_1 + 0,12X_2 + 0,2X_3) = D_2$$

$$X_3 - (0,50X_1 + 0,20X_2) = 0,0$$

$$L_t = 2,0X_1 + 3,0X_2 + 4,0X_3$$

PROBLEMA 1.1

Inputs directes i totals

$$A = \begin{bmatrix} 0,2 & 0,7 \\ 0,6 & 0,3 \end{bmatrix}$$

La inversa de Leontieff es: $(I - A)^{-1} = \begin{bmatrix} 5,0 & 5,0 \\ 4,28 & 5,71 \end{bmatrix}$

Calcular els inputs directes, indirectes i totals

TEMA 2. LA PETJADA ECOLÒGICA

La petjada ecològica ha estat definida com "el territori ecològicament productiu (terra conreable, pastures, boscos, mars i zones d'absorció de CO₂ necessàries per produir els recursos utilitzats així com per processar els residus generats per una població humana determinada en el marc d'un estàndar de vida material" (Rees; Wackernagel, 1996). La petjada, a efectes comparatius, es calcula en termes per càpita.

Les necessitats de territori deriven dels nivells de producció ; en alguns casos l'impacte deriva directament del consum, com és el cas dels residus domèstics. Un exemple extrem és el sector productor d'acer: la seva producció genera diversos impactes ambientals que generen una petjada ecològica; el consum d'acer, pel contrari, és inexistent.

La producció d'aliments es destina al consum directe però una part va a parar a la indústria conservera que precisa materials pels envasos.

Anàlisi d'un cas simple

Considerem un exemple simple, amb dos impactes:

- a) Terra per produir aliments : Sf
- b) Superfície de boscos per absorbir CO₂ : Sv.

El càlcul en un marc input/output és el següent:

a) Aliments

Sigui $S = (S_1 \ S_2)$ el vector en el que S_j és la superfície de terra necessària per produir una unitat d'aliments, j. sigui Sf la superfície total necessària per produir **X**. Així doncs:

$$Sf = S' X = S' (I - A)^{-1} D$$

a) Absorció de CO₂ : Sv

Sigui **e** el vector els coeficients del qual expressen el contingut energètic per unitat de producció i **c** expressa les emissions de CO₂ per unitat energètica. El coeficient **v** mesura la superfície forestal necessària per absorbir una unitat de CO₂; Sv expressa la superfície forestal total.

$$Sv = v c e X$$

$$Sv = v c e (I - A)^{-1} D$$

Així doncs, la petjada ecològica és igual a $He = (Sf + Sv)/H$, essent H la població.

Exemple numèric

Càlcul de Sf. Considerem un exemple numèric simple.

A és la matriu de coeficients directes, relatius a la producció de bens d'alimentació.

D és el vector de consum d'alimentació.

X és el vector dels nivells de producció.

S és el vector que mesura l'ús de terra productiva per unitat de producció d'aliments.

$$A = \begin{bmatrix} 0,2 & 0,7 \\ 0,6 & 0,3 \end{bmatrix} \quad S = \{1,0 \quad 2,0\} \quad D = \begin{bmatrix} 100 \\ 200 \end{bmatrix}$$

La inversa de Leontieff és: $(I - A)^{-1} = \begin{bmatrix} 5,0 & 5,0 \\ 4,28 & 5,71 \end{bmatrix}$

Els nivells de producció són: $X = (I - A)^{-1} D = \begin{pmatrix} 1.100 \\ 1.670 \end{pmatrix}$

La utilització total de terra per produir aliments és:

$$Sf = S_1 X_1 + S_2 X_2 = 4.440$$

PROBLEMA 2.1

Ratio de superfícies

És freqüent comparar la petjada ecològica (definida en termes de superfície total), **He**, amb la superfície administrativa, **S**. Sigui **H** la població total. El ratio de superfícies serà doncs igual a He/S .

Obtenir el ratio de superfícies en funció de la petjada ecològica (per càpita) i de la densitat de població; discutir el seu significat i de què constitueix un indicador.

ANNEX

Ecological Footprints of Different Regions around the World

Author	Municip. or Region and year of calculation	Pop.	Extent in hectares	Number of times the region
William Rees, British Columbia University & Mathis Wackernagel, Anáhuac University, Xalapa.	Vancouver Region (Canada), 1991.	1.800.000	400.000	19
Rod Simpson, Griffith University, Austràlia.	South-East Queensland Region 1991.	1.850.000	2.220.000	3
Mathis Wackernagel, Anáhuac University, Xalapa.	Gran Santiago de Chile Region, 1992.	4.756.665	791.580	16
Herbert Girardet, Middlesex University, U.K.	London Megacity, 1995.	7.000.000	159.000	125
Mis. Lantsmewer, Munich City Council, Germany.	Munich, 1996.	1.300.000	31.000	145
Maija Hakanen, Finnish Association of Local and Regional Authorities.	Mikkeli, Koulova, Tampere and Helsinki Regions, 1996.	32.000 a Mikkeli 22.000 a la resta de regions		
Anna Prat, <i>Barcelona City Council.</i>	City of Barcelona, 1996.	1.508.805	9.907	457-533

Font: Ferran Relea i Ginés (Director) & Anna Prat i Noguera. *the Ecological Footprint of Barcelona. An Approximation.* Ajuntament de Barcelona. Setembre, 1998

BIBLIOGRAFIA

MANRESA A., SANCHO F. (1997), "L'anàlisi medioambiental i la taula input-output: càlculs d'energia i emissions de CO₂ per a l'economia de Catalunya", *Revista de la Comissió de Medi Ambient i Serveis Urbans de l'Ajuntament de Barcelona*, 3:1-23.

MANRESA A., SANCHO F., VEGARA J. M^a. (1998), "Measuring Commodities. Commodity Content", *Economic System Research*, 10:4.

REES W., WACKERNAGEL M. (1996), *Our Ecological Footprint. The New Catalyst*, Bioregional series, Canada.

VEGARA, JOSEP M^a (1978), *Economía política y modelos multisectoriales*, Tecnos, Madrid, 1978.
